מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- להבין כיצד הפכה העברית משפת ספרים לשפת דיבור יומיומית
- להכיר את תהליך חידוש המילים באמצעות שורש ומשקל
- לתרגל אוצר מילים ומושגי לשון מתוך הטקסט

גרסת עולים חדשים – מילון מילים בראש הדף, משפטים קצרים ושפה פשוטה. אפשר לאפשר מילון אישי ועבודה בזוגות.

חלק א' – הבנת הנקרא - בחירה מרובה

1. ב – יידיש, לדינו, ערבית ועוד
2. ב – שידברו רק עברית
3. ב – בנו הבכור של בן־יהודה
4. ג – המילון
5. ב – מהתנ"ך, המשנה וספרות ימי הביניים
6. ג – הדוברים עצמם

חלק ב' – נכון או לא נכון

1. לא נכון – היא הייתה שפת ספרים ותפילות בלבד
2. נכון – כך כתוב בטקסט
3. לא נכון – ממשיכי דרכו השלימו את הכרכים האחרונים
4. לא נכון – הם לקחו שורש עתיק ויצקו אותו לתבנית מוכרת
5. לא נכון – חלק נקלטו וחלק נשכחו
6. נכון – כך מצוין בטקסט

חלק ג' – השלמת מילים

1. נעול
2. תשע־עשרה
3. מילון
4. מוכרת
5. דוברים
6. הכרעה

חלק ד' – התאמה

- 1 – ג (ספרי היסוד של התרבות היהודית)
- 2 – ד (חיזק ונתן כוח להמשיך)
- 3 – ה (אלה שהקימו גוף או מקום)
- 4 – ב (החלקים של ספר גדול)
- 5 – א (מכניסים חומר לתבנית)

חלק ה' – סדר נכון של האירועים

1. העברית הייתה שפת ספרים ותפילות בלבד
2. בן־יהודה עולה לארץ ישראל ומחליט לדבר עברית בבית
3. בן־יהודה אוסף מילים ועובד על המילון במשך עשרות שנים
4. ממשיכי דרכו משלימים את הכרכים האחרונים אחרי מותו
5. מיליוני אנשים מדברים עברית כיום

חלק ו' – כתיבה ומחשבה

1. יש לציין בחירת שורש קיים ותבנית מוכרת, והסבר קצר להיגיון הבחירה
2. תשובות אפשריות: שמירה על תרבות וזהות, יצירת שפה משותפת לעם מפוזר

כרטיס יציאה – מה לחפש

- שפת ספרים ותפילות שהפכה לשפת דיבור
- לוקחים שורש עתיק ויוצקים אותו לתבנית/משקל מוכר
- הדוברים עצמם

טיפים להפעלה:

- אפשר לפתוח בדיון קצר על מילים שהתלמידים מכירים וחושבים שהן חדשות בעברית
- כדאי להדגים על הלוח דוגמה אחת של שורש ומשקל היוצרים מילה מוכרת
- בחלק הפתוח, לעודד תלמידים לחשוב על מילה אמיתית שחסרה להם היום

דף תרגול: אליעזר בן־יהודה והמילים החדשות

דף התלמיד/ה עולים חדשים

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

הטקסט מספר על איש בשם אליעזר בן־יהודה. הוא רצה שאנשים ידברו עברית בבית ולא רק בספרים. הוא עזר ליצור מילים חדשות.

📖 מילון קטן:

המקורות	ספרי היסוד של התרבות היהודית: תנ״ך, משנה ועוד
עודד	חיזק ונתן כוח ורצון להמשיך
מייסדי	אלה שהקימו והתחילו גוף או מקום
מפעל	עבודה גדולה וחשובה לאורך שנים
הכרכים	החלקים של ספר גדול, כל אחד בכריכה נפרדת
יוצקים	מכניסים חומר לתבנית, כמו בצק לתבנית אפייה
ההכרעה	ההחלטה הסופית
שורש	שלוש אותיות שחוזרות במילים מאותה משפחה

1 חלק א׳ – הבנת הנקרא - בחירה מרובה

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. באיזו שפה דיברו בבית לפני הרבה שנים?

א) עברית בלבד ב) יידיש, לדינו, ערבית ועוד ג) אנגלית ד) ארמית בלבד

2. מה בן־יהודה החליט על הבית שלו?

א) שידברו רק יידיש ב) שידברו רק עברית ג) שלא ידברו כלל ד) שידברו שפות רבות

3. מי זה הילד שגדל שומע רק עברית?

א) אליעזר בן־יהודה עצמו ב) בנו הבכור של בן־יהודה ג) חבר של בן־יהודה ד) אין דמות כזו בטקסט

4. מה העבודה הגדולה שבן־יהודה עשה כל חייו?

א) בניית בית ספר ב) כתיבת שירה ג) המילון ד) הקמת עיתון

5. מאיפה לקחו את המילים הישנות?

א) רק מהתנ״ך ב) מהתנ״ך, המשנה וספרות ימי הביניים ג) רק משפות זרות ד) מהעיתונות בלבד

6. מי החליט אילו מילים חדשות ישארו?

א) ועד הלשון בלבד ב) בן־יהודה לבדו ג) הדוברים עצמם ד) ממשלת הארץ

2 חלק ב׳ – נכון או לא נכון

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	העברית הייתה שפת דיבור יומיומית לפני מאה וחמישים שנה.	☐	☐

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
2	בן־יהודה היה בין מייסדי ועד הלשון.	☐	☐
3	בן־יהודה הספיק לסיים את המילון לבדו בחייו.	☐	☐
4	מחדשי הלשון המציאו צלילים חדשים מהאוויר במקום להשתמש בשורשים.	☐	☐
5	כל המילים החדשות שהוצעו נקלטו בשפה.	☐	☐
6	ועד הלשון התפתח לימים לאקדמיה ללשון העברית.	☐	☐

3 חלק ג׳ – השלמת מילים

השלימו את המילה החסרה.

1. העברית הייתה כמו אוצר יקר שנשמר בארון _____ .

2. בן־יהודה עלה לארץ ישראל בסוף המאה ה _____ .

3. מפעל חייו הגדול של בן־יהודה היה ה _____ .

4. מחדשי הלשון לוקחים שורש עתיק ויוצקים אותו לתבנית _____ .

5. את ההכרעה אילו מילים יישארו קיבלו בסוף ה _____ עצמם.

6. ה _____ היא ההחלטה הסופית.

4 חלק ד׳ – התאמה

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. המקורות	___	**א.** מכניסים חומר לתבנית
2. עודד	___	**ב.** החלקים של ספר גדול
3. מייסדי	___	**ג.** ספרי היסוד של התרבות היהודית
4. הכרכים	___	**ד.** חיזק ונתן כוח להמשיך
5. יוצקים	___	**ה.** אלה שהקימו גוף או מקום

5 חלק ה׳ – סדר נכון של האירועים

מספרו את השלבים לפי הסדר הנכון (1, 2, 3...).

☐	מיליוני אנשים מדברים עברית כיום
☐	ממשיכי דרכו משלימים את הכרכים האחרונים אחרי מותו
☐	בן־יהודה עולה לארץ ישראל ומחליט לדבר עברית בבית
☐	העברית הייתה שפת ספרים ותפילות בלבד

☐	בן־יהודה אוסף מילים ועובד על המילון במשך עשרות שנים

6 חלק ו׳ – כתיבה ומחשבה

כתבו תשובה מלאה במשפטים שלמים.

1. דמיינו שאתם רוצים לבקש בעברית מילה שעוד לא קיימת. הסבירו איך הייתם ממציאים אותה לפי שיטת השורש והמשקל שבטקסט.

2. לדעתכם, למה חשוב שאנשים כמו בן־יהודה ינסו להחיות שפה? כתבו שתי סיבות.

כרטיס יציאה

מה הייתה העברית לפני כמאה וחמישים שנה, ומה השתנה?

איך בונים מילה חדשה לפי השיטה שבטקסט?

מי בסוף מחליט אילו מילים חדשות נשארות בשפה?

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀